

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Nicolai Cavssini Trecensis, E Societate Iesv, De Eloqventia
Sacra Et Hvmana Libri XVI**

Caussin, Nicolas

Coloniae Agrippinae, 1634

10. De Concitatione & Conciliatione.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-70090](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-70090)

ditorum simplex credulitas, qui se fascinari, & quasi naso duci permittunt. Adhortatorum veteratorum ingenium, & fraudes, consulto ad impellendos animos compositæ notantur. Res aut mala, aut vilis: aut si bona est, dura, laboriosa, difficilis, & supra facultatem omnem ostenditur.

Montes aurei à vanis hortatoribus promissi deridentur: contrà, labores, & pericula, & incerti exitus; & si contingant, parum frugiferi, exaggerantur. Dissimilitudo exemplorum, si quæ ab aduersarijs sint intertextæ, plenius indicatur. Alia, & magis nota, & communibus hominum sensibus accommodata proponuntur. Ad summum animi à iucunda bonorum specie, ad terrores, & impeditas difficultates traducuntur.

De concitatione & conciliatione.

CAPVT X.

QUæ de affectibus odij, & iracundiæ, cuiusque lenimentis antea dicta sunt, concitationis, & conciliationis artificium satis ostendunt. Ac animos quidem ad iracundiam, atq; odium mouere, obiecta præsertim iniuriæ atrocioris specie, eaque Rhetoricis excitata coloribus, haud est operosum; cum omnes ad suas vlciscendas iniurias, non leui propeensione rapiantur. At verò ardentes furij restringere,

Hoc opus, hic labor est.

Conciliatio. De priuatis conciliationibus nihil dico, in quibus, & ars, & prudentia requiritur singularis; Quid in parandis effertæ multitudinis animis, quæ præsidia satis secunda reperiri possint? Certe fatendum est, debilia hic esse eloquentiæ opera, nisi alijs præsijs sustententur. Quis enim furenti bellæ inermem suadam obieciat, aut musico concentu egres emollire tentet: quæquam multum potest diserta oratio, nisi tamen alium habeat comitarum, quàm verborum, parum secunda est: quem verò? sapientiæ, sanctitatis, amplitudinis, beneuolentiæ, amoris, addo etiam radios quosdam maiestatis, quos Deus imprimere solet in eorum vultu, quos sibi veluti vicarios in regendis hominum cœtibus constituit.

Tum pietate grauem, & meritum, si forte viderum quem, Conspectere, silent.

Hac ratione Iulius Cæsar seditionem exercitus verbo vno compescuit, *Quirites* vocando, qui sacramentum eius detrectabant. Augustus vultu, & aspectu Aetiæ legiones deterruit. Alexander Seuerus admodum adolefcens tumultuantes copias ita repressit, vt & vultus pondus, & oculorum fulgura non ferrent.

Hæc igitur prima lex conciliandorum animorum, dicentis auctoritas, & maiestatis apex venerandus. Deinde tempora diligenter obseruanda sunt, nec temerè calenti adhuc turbæ, etiam cum iustissimis auctoritatis, & innocentæ præsijs credendum. Primi enim impetus solent esse belluarum, qui semel atque deflagrarunt, libertiorem ansam orationi, prehensionesque permittunt. Postremò etiam, & venæ hominum tenendæ, sensusque delibandi, & periclitandæ voluntates, & ongo mali pertentanda, vt quid dolent, quid cupiant, quid timeant animi, plenius agnoscat. Ad summum, modò lenimentis, modò etiam seuerioribus remedijs, prout res, & tempora postulabunt, vulnere medendum est.

Sunt apud Cornelium Tacitum duo insignia pacandarum seditionum exempla, in quibus, & in rebus ferè iisdem diuersa hominum ingenia, varijque, & multiplices negotiorum tractus cernuntur. Turbatur in Pannonia, & grauis oritur seditio, auctore Percennio: Agnosce primum hominem, & malas artes concitationis.

Erat (inquit) in castris Percennius quidam dux olim Theatralium operarum, dein gregarius miles, procax lingua, & miscere cœtus lustrionali studio doctus.

Digna fax hac seditione: nunc animaduerte, quam oportune tempus captat, & perniculos primum rem aggreditur.

Is imperitos animos, & quænam post Augustum militiæ conditio ambigentes, impellere paulatim nocturnis colloquijs, aut flexo in vespertam die, & dilapsis melioribus deterrimum quemq; congregare; Postremò promptis iam, & alijs seditionis ministris, velut concionabundus, interrogabat.

(Agnosce insigne artificium linguæ virtutis.)

Cur paucis Centurionibus, paucioribus
H h h h Tri-

Conciliationis methodus.

Conciliationis insigne exemplum.

Tribunis, in modum seruorum obedirent? quando auferos exposcere remedia, nisi nouū & nutantem adhuc Principem, precibus, vel armis adirent? satis per tot annos ignauia peccatum, quod tricena, & quadragena stipendia senes, truncato ex vulneribus corpore tolerant. (Deinde) Militiam grauem, instructiuam, denis in diem assibus, animam, & corpus aestimari. Verbera, & vulnera, duram hyemem, exercitas aestates, bellum atrox, aut sterilem pacem sempiterna.

Hi concitationum stimuli. Vide etiam faces. Vibulenus quidam gregarius miles, ante tribunal Blæsi alleuatus, circumstantium humeris apud turbatos, & quid pararet, intentos.

*Concitantio
ars
malitiosa.*

Vos quidem, inquit, his innocentibus, & miseris, lucem, & spiritum reddidistis, sed quis fratri meo vitam, quis fratrem mihi reddit? quem missum ad vos e germanico exercitu de communibus commodis, nocte proxima iugulauit, per gladiatores suos, quos in exitium militum habet, atque armat. Respondet Blæse, ubi cadauer abieceris, ne hostes quidem sepulturam inuident, cum oculis, cum lachrymis dolorem meum impleuero, me quoque trucidari iube. Dum interfectos nullum ob scelus, sed quia utilitati legionum consulebamus, ij sepeliunt.

*Pacandæ
seditionis
ars in
Druso.*

Mira ars concitandæ multitudinis: quid postea? cooritur atrox tempestas, ad quam sedandam mittitur Drusus à Tiberio, rudis dicendi, sed cui promptum erat ad asperiora ingenium; hic cum truculentis adhuc uocibus concio streperet, nec satis tutum videretur consistere in publico, magnis artibus remtentat, & perficit. Nam, cum forte luna clariore penè exælo uisa esset languescere, hoc ad incutiendum militibus terrorem opportunum ratus, quæ casus attulerat, in sapientiam uertit. Circumiri secretò tentoria iubet, accersit Centurionem Clementem, cui plurimum multitudo fidebat, & si qui alij bonis artibus grati in vulgus, qui tum & eadem culpa tenebantur, sibi deuincit. Hi commutata oratione apud suos differunt.

Quousq; filium Imperatoris obsidebimus? quis certaminum finis? Percennione, & Vibuleno sacramentum dicturi sumus? Percennius, & Vibulenus stipendia militibus, agros, emeritis largientur? Denique, pro Neronibus, & Drusis, imperium P.R. capeissent? quin po-

tius, ut nouissimè in culpam, ita primi ad penitentiam sumus; tarda sunt, quæ in commune expostulantur: priuatam gratiam statim merere statim recipias.

Ita per conscios, quam aptissimè commotæ, iam inter se suspectæ cæterorum mentes: nec difficilè coniurationis moles hoc artificio defluxit. Drusus, ut documentum seueritatis relinqueret, iam desertos à seditiosis concitationis duces, Percennium, & Vibulenum interfici iubet, & totam rem pacat.

At verò Germanicus Cæsar eodem tempore, ad tumultum in Gallijs compescendum mittitur, qui, ut erat vir eloquens, & mansuetus, rem leniori brachio aggreditur, orationem habet magnificam, in qua, à ueneratione Augusti orsus, flexit ad uictorias, triumphosq; Tiberij, Italiæ inde consensum, fidem Galliarum extulit. Mox seditiosos increpans, ubi modestia militaris, ubi veteris disciplina decus? quonam Tribunos? quo centuriones exegistis?

Quid hæc lenis maiestas profuit orationis apud inconditam multitudinem? quæ dedecora, non exoribuit Germanicus? Eò usque deuentum est, ut cum oblato, si uellet, impetio, se moriturum potius, quam fidem exturum clamitaret, ferrumque à latere directum deferret in pectus, quidam hortantur, ut feriret: Quin & Calusidius quispiam strictum obtulit gladium, addito, acutorem esse.

Nec satis, nocte concubia, concursu ad ianuam facto, reuulsisque foribus, Cæarem intento mortis metu vexillum tradere subiungunt, in legatos ipsos efferræseunt, & omnia dira tumultus facie confundunt.

Qua tandem ratione pacata seditio, miseratione potius, quam auctoritate. Nam cum à furentibus Cæsar filiolum Caligulam, & Augustam uxorem summoueret, incederetque muliebri, & miserabile agmen, profuga ducis vxor, paruulum sinu filium gerens, pudor inde, & misratio, quæ eò tradidit milites, ut mutati seuirent in seditiosos.

Lentiora quidem hæc remedia, sed tamè mitiora fuerunt.